Rekomendacje

Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

dotyczące stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych

Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne to jeden z najistotniejszych instrumentów kreowania polityk publicznych opartych o zasadę zrównoważonego rozwoju, co znalazło odzwierciedlenie w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (cel szczegółowy nr II: *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony* oraz cel szczegółowy nr III: *Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu gospodarczemu i społecznemu*), a także Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej (Obszar I. *Solidarna wspólnota lokalna*). Za wdrażanie i koordynowanie realizacji Programu odpowiedzialny jest minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odpowiada za kreowanie i realizację polityk publicznych w obszarze pomocy społecznej i zatrudnienia, w tym za tworzenie warunków do rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej, m.in. spółdzielczości socjalnej, stanowiącej ważny element aktywizacji osób w trudnej sytuacji życiowej, przyczyniającej się jednocześnie do zwiększania dostępności usług użyteczności publicznej, a także rozwoju lokalnego.

Upowszechnienie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych to przyczynek do zwiększania zatrudnienia lub podtrzymania zatrudnienia osób mających utrudniony dostęp do rynku pracy, integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, stabilizacji zatrudnienia i sytuacji socjalnej pracowników, wyrównywania szans w dostępie do zamówień publicznych podmiotów ekonomii społecznej, promowania godnej pracy i ułatwiania dostępu do przestrzeni publicznej i usług osobom niepełnosprawnym.

Warto podkreślić, że ograniczenie problemów społecznych i poprawa życia mieszkańców stanowi w tym wypadku społeczną wartość dodaną, co oznacza bardziej efektywne wykorzystanie środków publicznych.

Chciałbym zachęcić Państwa, jako przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za kontraktowanie usług użyteczności publicznej, do wdrażania rozwiązań w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, przewidzianych w obowiązujących ramach prawnych, począwszy już od

etapu tworzenia planu zamówień publicznych. Każde zamówienie powinno zostać poddane weryfikacji odnośnie do możliwości zastosowania odpowiedniego instrumentu, z uwzględnieniem korzyści społecznych, płynących z tego rozwiązania, ale także możliwości spełnienia proponowanych wymogów przez potencjalnych wykonawców.

W związku z powyższym, chciałbym Państwu zarekomendować:

1. Stosowanie instrumentów w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych:

- **klauzul społecznych** przewidzianych w ustawie Prawo zamówień publicznych, takich jak:

  - tzw. klauzula zastrzeżona, określona w art. 22 ust. 2 i 2a Pzp dotycząca zastrzeżenia zamówienia dla zakładów pracy chronionej oraz innych wykonawców, których działalność obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, a wskaźnik zatrudnienia osób z tych grup wynosi minimum 30%;

  - tzw. klauzula pracownicza, określona w art. 29 ust. 3a dotycząca zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia w postępowaniu na usługi lub roboty budowlane, jeżeli wykonanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w art. 22 § 1 Kodeksu pracy;

  - tzw. klauzula zatrudnieniowa, określona w art. 29 ust. 4 Pzp dotycząca w szczególności zatrudniania do realizacji zamówienia osób bezrobotnych, młodocianych, niepełnosprawnych oraz innych osób, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym;

  - tzw. klauzula zastrzeżona, określona w art. 138p Pzp, dotycząca zastrzeżenia zamówień na usługi społeczne i inne szczególne usługi wyłącznie dla wykonawców spełniających warunki związane z niedziałaniem w celu osiągniecia zysku, strukturą zarządzania oraz działalnością związaną ze społeczną i zawodową integracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- **kryterium społecznego**, rozumianego jako kryterium wyboru ofert odnoszące się do aspektu społecznego, w szczególności w zakresie integracji zawodowej i społecznej osób

zagrożonych wykluczeniem społecznym, dostępności dla osób niepełnosprawnych lub uwzględniania potrzeb użytkowników, określone w art. 91 ust. 2 pkt 2 Pzp;

- **innych instrumentów w zakresie zlecania usług**, możliwych do zastosowania w ramach udzielania zamówień publicznych poniżej progu stosowania ustawy Pzp (przy zachowaniu zasad udzielania zamówień publicznych oraz norm wynikających z innych aktów prawnych). Do instrumentów tego typu zaliczyć można:
    - art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych, który przewiduje możliwość zastrzeżenia zamówień poniżej progu 30 000 euro wyłącznie dla spółdzielni socjalnych,
    - wskazane w niniejszych rekomendacjach lub inne instrumenty w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, które zamawiający może zastosować udzielając zamówień poniżej progu 30 000 euro.
- **procedury in-house** w przypadku spółdzielni socjalnych współtworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. W odniesieniu do spółdzielni socjalnych ustawowo wymagane jest, aby ich działalność nakierowana była na reintegrację zawodową i społeczną członków i pracowników. Stosowanie w odniesieniu do tej formy prawnej procedur in-house zapewnia więc realizację celów społecznych w ramach udzielanych zamówień publicznych.

2. Współpracę z **Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej** (OWES) w obszarze stosowania i wdrażania przepisów Prawo zamówień publicznych w zakresie realizacji społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej to wyodrębnione organizacyjne lub rachunkowo jednostki podmiotów lub partnerstw podmiotów, realizujące usługi wsparcia ekonomii społecznej, niedziałające dla osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania OWES – zgodnie ze Standardami Usług i Działania OWES wydanymi na podstawie Zarządzenia nr 21 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 kwietnia 2016 r. w sprawie przyznania akredytacji „AKSES" (Dz. Urz. Min. Rodz. Prac. i Pol. Społ. z 2016 r. poz. 21, z 2018 r. poz. 2, z późn. zm.).

Rolą OWES w procesie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych jest z jednej strony wsparcie JST w zakresie stosowania klauzul społecznych, a z drugiej strony

wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej i przygotowywanie ich do składania ofert w ramach tychże zamówień m.in. poprzez:

- poradnictwo, doradztwo oraz szkolenia z zakresu stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;
- zachęcanie różnych podmiotów, instytucji (w tym JST) i osób do wspierania podmiotów ekonomii społecznej (PES), w tym przede wszystkim zamawiania ich towarów i usług, przy wsparciu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;
- kooperację z ROPS w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;
- motywowanie do szukania zamówień i składania ofert przez przedsiębiorstwa społeczne (PS) w procedurach zamówień publicznych, w tym społecznie odpowiedzialnych zamówieniach publicznych.

Lista akredytowanych przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej znajduje się na stronie internetowej Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej:

http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Wykaz,akredytowanych,Osrodkow,Ekonomii,Spolecznej,3920.html.

Na stronie Departamentu znajduje się również aktualna lista przedsiębiorstw społecznych: http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Lista,przedsiebiorstw,spolecznych,4069.html.

Przedsiębiorstwa społeczne należą do podmiotów szczególnie istotnych, z punktu widzenia realizacji misji społecznej, a w przypadku społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych – m.in. w zakresie stosowania art. 138p Pzp. Ujmując definicję najogólniej – przedsiębiorstwo społeczne jest podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, działalność odpłatną pożytku publicznego, działalność oświatową lub działalność kulturalną, którego celem jest integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizacja usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej. Ponadto jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, a zarządzany jest na zasadach demokratycznych (pełna definicja przedsiębiorstwa społecznego znajduje się w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*).

Szczegółowe wskazówki w zakresie stosowania klauzul społecznych w praktyce, na każdym etapie planowania i wdrażania procedury przetargowej, znajdują się w **podręczniku** opracowanym przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych, we współpracy z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Podręcznik w wersji elektronicznej dostępny jest na stronie internetowej Stowarzyszenia Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych: (http://www.spoldzielnie.org/new,836) oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Publikacja,pn.,Stosowanie,klauzul,spolecznych,oraz,spolecznych,kryteriow,ocen,3974.html). Na stronie Stowarzyszenia znajduje się dodatkowo katalog dobrych praktyk, obejmujący przegląd doświadczeń JST wdrażających społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne, wskazówki oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania (www.spoldzielnie.org/zamowieniapubliczne).

Zachęcam Państwa do stosowania wyżej wskazanych rozwiązań oraz korzystania z załączonego podręcznika. Społecznie odpowiedzialne zlecanie usług użyteczności publicznej to instrument trudny do przecenenia, jeśli chodzi o wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wyklucznem społecznym oraz generowanie szeregu innych korzyści społecznych, podobnie zresztą jak ma to miejsce w przypadku odpowiedzialnej konsumpcji na poziomie gospodarstw domowych.

Wyrażam nadzieję, że stosowanie omawianych rozwiązań wpisze się na stałe w praktykę funkcjonowania instytucji publicznych.

MINISTER
z up.
Krzysztof Michałkiewicz
SEKRETARZ STANU

Przedstawione rekomendacje są rezultatem działań realizowanych w ramach projektu „Społecznie przede wszystkim! *Usługi społeczne w rękach podmiotów ekonomii społecznej" - efektywne mechanizmy zlecania na bazie doświadczeń zagranicznych jednostek samorządu terytorialnego w ramach Działania 4.3. PO WER współfinansowanego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.*